

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

**ULUSLAR ARASI
KURULUŞUNUN 700.YIL DÖNÜMÜNDE
BÜTÜN YÖNLERİYLE OSMANLI DEVLETİ
KONGRESİ**

INTERNATIONAL CONGRESS
ON OTTOMAN EMPIRE WITH ALL ASPECTS IN
700th ANNIVERSARY OF ITS ESTABLISHMENT

7-9 NİSAN 1999

B İ L D İ R İ L E R

Yayına Hazırlayanlar

Yard.Doç.Dr. Alâaddin AKÖZ

Doç.Dr. Bayram ÜREKLİ Yard.Doç.Dr. Ruhi ÖZCAN

KONYA / TÜRKİYE - 2000

AKŞEMSEDDİN, FATİH VE FETİH

Abdülkadir ÖZCAN*

Dünya tarihinde derin izler bırakmış büyük cihangirlerin arkasında hep mâna büyükleri yer almıştır. Bu ruh mimarlarından yoksun cihangirlerin icraatları, Batı'da Makedonyalı İskender, Napolyon; Doğu'da ise Cengiz ve Timur'un kilerde olduğu gibi geçici bir istiladan öteye geçmemiş, kurdukları devletler hemen sadece kendi ömürleri kadar kısa olmuştur.

Daha kuruluşundan itibaren Osmanlı padişahları mâna büyüklerine büyük saygı göstermişlerdir. Şeyh Edebâli'nin Osman Gazi üzerindeki nüfuzu; Emir Sultan'ın Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmed ve II. Murad'a kılıç kuşatması ve nihayet II. Mehmed'in Akşemseddin tarafından manevî terbiyesi bunun en güzel örnekleridir. Bu madde ve mâna beraberliği daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir.

Bebeklik yıllarından itibaren bir rivayete göre Hacı Bayram-ı Veli'nin II. Murad'ı ziyareti esnasında Şehzade Mehmed'le tanışan Akşemseddin, daha o yıllarda şeyhi Hacı Bayram'dan fethin Mehmed'e ve kendisine nasip olacağı müjdesini almıştı. Küçük yaşlarda oğlunun eğitimine büyük özen gösteren II. Murad, Molla Hüsrev, Mola Gürânî, Hocazâde Muslihiddin, Hızır Bey, Ali Tûsî, Molla Zeyrek, Mola Lütfi gibi devrinin en büyük bilginlerinden ona dersler aldırılmıştı. Özellikle 1446-1451 yılları arasında geçen ikinci şehzadelik döneminde aldığı eğitim ile müstakbel İstanbul Fatih'i, yine özel hocalardan öğrendiği başta Arapça, Farsça olmak üzere, dönemi için bilinmesi gerekli olan Latince, Rumca, Sırpça dillerini de öğrenmişti. Dünya tarihi ve coğrafyasıyla ilgilenmiş, büyük cihangirlerin hayatlarını ilgi duymuştu. Bu beş yıllık sürede cihangirlik fikirleriyle yetişen Şehzade Mehmed, Akşemseddin tarafından İstanbul Fatih'i olarak müjdelendiği¹. Gerçekten 1451 yılındaki kesin cülûsundan sonra planlı bir fetih politikası izleyen Sultan Mehmed sadece İstanbul'u almakla kalmamış, 30 yıllık saltanatı süresinde devletini çok sağlam temeller üzerine oturtmuş; ülke sınırlarını batıda Tuna'ya, doğuda ise Fırat'a kadar götürmüş, Karadeniz'i ve Ege'yi birer Türk gölü haline getirmiştir.

Bizim burada söz konusu etmek istediğimiz husus Fatih'in fetihleri değildir. Daha ziyade menâkıbnâmeler ve diğer kaynaklara dayanarak bu fikirlerin manevî dinamiği olan Akşemseddin ve bunun II. Mehmed'le olan münasebetleri, özellikle de, Kur'ân'da “بَلَدٌ طَيِّبَةٌ”²; Hazreti Peygamberler'in hadislerinde ise Kostantiniyye olarak geçen ve fethine teşvik edilen³ İstanbul'un zaptı hususundaki beraberlikleridir. Evet, henüz çocuk yaşlarda bu mâna büyüğünün fetih müjdesine nail olan genç padişah ile Akşemseddin'in yolları daha o zamandan birleşmiş gibiydi. Kesin cülûsundan sonra İstanbul'u alma hazırlıklarına başlayan genç hükümdarın amacı şüphesiz sadece bir şehri zaptetmek değildi. Onun asıl hedefi Hazreti Peygamber'in “ne güzel emîr” sözüne mazhar olmak, daha da önemlisi, Batı'nın “Teslis” inancının karşısına İslâm'ın “Tevhîd” itikadıyla çıkmak, yani Allah adını yüceltmek idi. Bunu ger-

* Prof. Dr. Mimar Sinan Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi

¹ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, İstanbul 1314, I, 106; Hammer-Purgstall, *Devlet-i Osmaniyye Tarihi*, (trc. Atâ Bey), İstanbul 1329, I, 278

² Sebe Süresi, ayet 15'te geçen bu ibare aslında Sebe için söylenmişse de Kur'ân'ın ifâdeleri âlem-bümül olduğundan ebced hesabıyla İstanbul'un g-fethi tarihi olan 857 (1453)'ye de tekabül etmekte ve âdeta İstanbul'u da nitelemektedir.

³ “İstanbul mutlaka fetholunacaktır. Onu fetheden emîr ne güzel emîr, onu fetheden asker ne güzel askerdir” mealindeki hadis için bk. Ali Yardım, “Fetih Hadisi Üzerinde Bir Araştırma,” *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, XIII/2 (Mart-Nisan), Ankara, tarihsiz, s. 116-123

çekleştirmek için maddî ve manevî imkânlar mevcuttu. Gerek silah teknolojisi, gerekse askerî taktik ve stratejiler bakımından Osmanlılar Batı'dan çok ileride idi. Manevî yönden ise, daha çocukluk yıllarından itibaren genç padişah devrinin en iyi hoca ve bilginlerinin yanında yetişmiş, dinî, siyasi ve tabii konularda dersler almış; dönemin en geçerli dillerini öğrenmiş ve en önemlisi Akşemseddin gibi bir ruh mimarının terbiyesinde yoğrulmuştu. Akşemseddin aynı zamanda dönemin büyük hekimiydi. Fetih öncesinde birkaç defa Edirne'ye giderek Vezir Çandarlı Halil Paşa'nın oğlu Kazasker Süleyman Çelebi'yi ve II. Mehmed'in kızını tedavi etmişti.⁴ Bu münasebetle II. Mehmed'le de görüşmüş ve onu fethe teşvik etmişti.

İstanbul'un Muhasarası Ve Fikir Ayrılıkları

1453 ilkbaharı başlarında başlayan kuşatmaya padişahın davetiyle Akşemseddin ve dönemin büyük mutasavvıflarından Akbiyık Sultan da katılmıştı.⁵ Sultan Mehmed böylece onların manevî himmetlerinden yararlanmak istiyordu. Akşemseddin kuşatma boyunca padişahın baş destekçilerinden olmuş, ortaya çıkan fikir ayrılıklarında Sultan Mehmed'i hep gazâya davet etmiştir.⁶ Bilindiği gibi başta Veziriâzam Çandarlı Halil Paşa olmak üzere bazı devlet büyükleri kuşatmaya karşı çıkıyorlardı. 20 Nisan'da alınan deniz mağlubiyetinden sonar yapılan Divan toplantısında muhalifler, "bir sofinin sözüyle bu kadar asker helâk oldu. Bu kadar hazine telef oldu. Frengistan'dan kâfire imdad geldi. Fetih olmak ümidi kalmadı" sözleriyle Akşemseddin'i de eleştirmişlerdi.⁷bu arada büyük mutasavvıf, genç padişaha bir mektup göndererek savaşın sevk ve idaresi üzerinde bazı uyarı ve nasihatlerde bulunmuş, müjdeli haberler vermeye devam etmiştir. Deniz mağlubiyetinin doğurduğu ümitsizliği ve tereddüdü izale eden, hatta savaşın kaderini değiştiren baş faktörün bu mektup olduğu düşünülebilir.⁸ Gerçekten Akşemseddin'in "cihâda var, bende seninle bile gelirim" şeklindeki teşvikleriyle kuşatmaya devam kararı alan II. Mehmed akıllara durgunluk veren bir planı uygulayarak, bir gece vakti 70 küsur gemiyi Beşiktaş kıyılarından karaya çıkartmış, Tepebaşı sırtlarını aşırılmış Haliç'e indirmiştir. Zira İstanbul surlarının en zayıf yeri Haliç kıyılarındaydı. Ve buranın mutlaka zorlanması gerekiyordu. U-mumi hücumdan birkaç gün önce yapılan savaş kurultayında yine,

-Kuşatmanın devamı ve şehrin alınması

-Bizans'ın barış teklifinin kabulü

gibi iki zıt görüş karşı karşıya gelmişti. Bunlardan birincisini başta padişah olmak üzere Akşemseddin, Zağanos Paşa ve Molla Gürani; ikincisini ise Çandarlı Halil Paşa temsil ediyordu. Savaş meclisinden yine kuşatmaya devam kararı çıktı.⁹

Akşemseddin'in Destekleri Sürüyor

II. Mehmed, vezirlerinden Veliyüddinoğlu Ahmet Paşa'yı Akşemseddin'e gönderip dua talebinde bulundu. Ayrıca ondan etkili bir dua istedi. Akşemseddin'inde padişaha, "Ya fakih Ahmed'de, Fakih Ahmed'den himmet talebinde bulun" demiştir. Ayrıca Ahmet Paşa'ya, "filan gün öğleden az evvel kuşluk vaktinde sen padişahın yanında dururken Allahın yardımıyla filan yerden kal'a feth olunup islâm askerleri içeriye girerler" dedi. Ardından,

“عَسَى رَبِّكُمْ أَنْ يَهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ”

ayetinin¹⁰,

⁴ Emir Hüseyin Enîsî, *Menâkıb-ı Akşemseddin* (nşr. Ali İhsan Yurd) İstanbul 1972, s. 41-42; Koca Müverrih Bosnalı Hüseyin Efendi, *Bedâiyü'l-vekayi*, Moskova 1961,II. 301b-302a

⁵ Bedâiyü'l-vekayi, II.199b-302a

⁶ Hoca Sadeddin, *Tâcü't-tevârih*, İstanbul 1279,I,423

⁷ Enîsî, s.54

⁸ Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, nr. E 5584

⁹ Bedâiyü'l-vekayi,200 a

¹⁰ A'raf Sûresi, âyet 129

Rabbimizin düşmanlarınızı yok etmesi ve yeryüzünde sizi onların yerine geçmesi umulur, şek-

“ فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ ”

lindeki mânasını verip, ayetinin¹¹, Allah katında birçok ganimetler vardır, işaretini belirterek teselli verdi. Fakat Osmanlılar surları dövmeyi sürdürdükleri halde, bir türlü içeri girilemiyordu. Akşemseddin ise kuşatmasının son gecesinin Allah'a dua ve niyaz için tek başına geçirmek üzere çadırına çekilmişti.

Şeyhin evlatlarından birinin nakline göre, “belirtilen vakit geldiği halde, İstanbul fethedilmeyip, Akşemseddin'in müjdesi gerçekleşmemiş, askere gevşeklik gelmişti. Muhalifleri sevindiren bu gelişme yüzünden padişah büyük bir öfke içinde idi. O sırada babam Akşemseddin'le görüşmek için çadırına varıp içeri girmek istedim. Fakat kapısında duran genç, “bana içeri kimseyi alma diye tenbihledi, seni içeri alamam” dedi. Bunun üzerine ben de çadırın eteğini kaldırıp içeriye baktım. Şeyhi toprak üzerinde başı açık secdeye varmış halde ağlayıp inlerken gördüm. Onun bu ağlamasına şaşırıp çadırın eteğinden başımı kaldırıırken, şeyh ayak üzerine kalkıp, “elhamdülillahi teâlâ kal'a feth oldu” diye tekbir getirdi. Bu sözü duyunca surlara baktığımda, gerçekten Türk askerlerinin bu mübarek zatın hayır duasının da berekâtıyla içeri girmekte olduklarını gördüm”.¹² Bir başka rivayete göre ise, belirlenen gün geldiği halde fethin gerçekleşmemesi üzerine Şeyhin çadırına bizzat padişah gitmiş, çadırı hançeriyle yarmış ve Şeyhi toprak üzerinde secde halinde gözlerinden akan yaşlarla dua ederken bulmuştur. Daha sonra yerine dönen Sultan Mehmed askerlerini surlardan içeri girerken görmüştür.¹³

O sırada Sultan II. Mehmed 21, Akşemseddin ise 63 yaşında idi. Fetih günü Ayasofya'ya doğru ilerlerken Bizanslı kadınlar ve kızlar, nur yüzlü bu ihtiyarı padişah zannederek “efendiyos” nidalarıyla saygı gösterisinde bulunmuşlardı. Akşemseddin ise genç padişahı işaret ediyordu. Bunun üzerine Sultan Mehmed, “evet sultan benim ama, o benim hocamdır” diyerek fethin manevi dinamizmine iltifatta bulunmuştur.¹⁴

İlk Cuma Namazı Ve Hutbesi

İstanbul Salı günü alınmış ve Sultan Mehmed ilk Cuma'ya kadar Ayasofya'ya mihrab ve mimber yapılmasını emretmişti. Böylece fetih sonrası ilk Cuma hutbesi ve namazını bir rivayete göre Akşemseddin okumuş ve kıldırmış; bir başka rivayette ise hutbeyi Fatih okumuş, namazı ise Akşemseddin kıldırmıştır.¹⁵

Fetihten sonra Fatih'in Akşemseddin ile görüşmeleri devam etmiştir. Nitekim zaferden hemen sonra ganimetlerin okmeydanında paylaşılması sırasında Akşemseddin de bulunmuş ve söz alarak fetih hadisini okuduktan sonra, “imdi, inşaallah cümlemiz mağfuruz. Ammâ bu gazâ malın isrâf etmeyüp İstanbul için hayrât u hasenâta sarf ve pâdişâhımıza itâat ve muhabbet ediniz” demiştir. Sonra padişahın başına iki çatal sorguç takıp, “padişahımızın henüz Âl-i Os mân'ın âb-ı rûyî oldun, hemen mücâhit fi sebîlillah ol” diyerek onu gazâ yoluna çağırmıştır.¹⁶

Bir gün Fakih Ahmed'in kim olduğunu soran Fatih'e hocası: “ o sırada Fakih Ahmed kutub, sâhib-i tasarruf idi” sözleriyle cevap vermiştir. Anadolu da çoğu XIII. Yüzyılda yaşamış bazı mutasavvıfların ortak isim olan¹⁷ Fakih Ahmed'in, o sırada bizzat Akşemseddin olduğu da düşünülebilir.

¹¹ Nisâ Süresi, âyet 94

¹² Mecdî Mehmed. **Hadaiku'ş-sakaik** (nşr. Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989, s.243

¹³ Enisi, s. 54 vd

¹⁴ A.Süheyl Ünver, İstanbul Üniversitesi Tarihine Başlangıç Fatih Külliyesi ve Zamani İlim Hayatı, İstanbul 1946, s. 15; V. Behçet Kurdoğlu, Şair Tabibler, İstanbul 1967, s. 72-73

¹⁵ Evliya Çelebi, I, 111; Ahmet Muhtar Paşa, **Feth-i Cefil-i Kostantiniyye**, İstanbul, tarihsiz, s.387

¹⁶ Evliya Çelebi, I, 113; Ahmet Muhtar Paşa, s.384 vd.

¹⁷ Bu hususta daha geniş bilgi için bk. Osman F. Sertkaya, “Ahmed Fakih”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1989, II, 64-67

Genç padişaha hocası, yaptıklarından gurura düşmemesi için, “islâh-ı memlekette gayrı nesneye istigal göstermeyesüz” uyarısında bulunmaktan da geri durmamıştır. Fetihden sonra Akşemseddin’e saygısı ve sevgisi daha da artan Sultan Mehmed, “ bu pîre hürmetin iltiyârsızdır. Yanında heyecanlanırım, ellerim titrer. Diğer şeyhler ise benim yanımda heyecanlanır, elleri titrer” demiştir. Yine fetihden sonra, “ bu ferah ki bende görürsüz, yalnız bu kal’a fethine değildir. Akşemseddin gibi bir azîzin benim zamanımda olduğuna sevinirim” sözleriyle¹⁸ İstanbul’un manevi fethine senâda bulunmuştur. Bir başka versiyonda ise Fatih bu sözleri Veliyüddinoğlu Ahmed Paşa’ya söylemiş ve ifadesi, “elhamdü lillahi teâlâ Şeyh hazretlerinin dediği vâki oldu. Feemmâ bu feth ü zafer ile hâsıl olan meserretten, zamânımda anın gibi kimesne bulunduğundan hâsıl olan meserret artuktur. Bu manâdan hazzım ziyâdedir” şeklinde¹⁹ dir.

Fatih’in Tasavvufa Meyli Ve Hocasını Ziyareti

Osmanlı padişahı bir süre sonra Akşemseddin’in çadırına gitti. Şeyhi yanı üzere uzanır halde buldu. Şeyh asla durumunu düzeltmedi. İstanbul Fatihî ellerini öpüp, “sana bu hâcet için geldim ki, birkaç gün beni halvete koyup irşâd eylesin” dedi. Akşemseddin padişahın bu arzusunun kabul etmedi. Sultan Mehmed, “elbette benim arzu ve isteğim yerine getirilmelidir.” Diye birkaç defa ısrar ettiği halde, şeyh razı olmadı. Sonunda Sultan Mehmed öfkelenip, “bu hususta sıradan biri bir defa söylese kabul edip halvete alırsın, ben sana kaç kere söylediğim halde sözümü kabul etmezsin” deyince, Akşemseddin cevap verip: “ Meşâyih-ı ızâmın halvetinde bir lezzet vardır ki, ana dâhil olan emr-i saltanat gözünde olmayup, sultanlığı bırakırsın. Bu sebepten de ahvâl-i âlem karışıp, her birimiz sebep olma yüzünden Allahın gazabına mazhar olup günah işleriz. Makamınızda adâlet ve insâfla durunuz” diyerek ona gerçek vazifesini hatırlattı.²⁰ Daha sonra da devamla devlet idaresiyle ilgili öğütler verdi. Sultan Mehmed şeyhin huzurundan dışarı çıkınca Veliyüddinoğlu Ahmed Paşa’ya, “ Şeyh hazretleri bizi ayağa kalkmayıp saygı göstermedi” diyerek üzüntülerini söyledi. Vezir ise, daha önceki Sultanlara nasip olmayan büyük fetihlerin mazharı olduğundan padişahta gurur bulunduğunu müşahade etmişti. Bunu kırmak için, “o büyük terbiye ustası yerinden kalkmadı ve böylece saadetli padişahıma böyle davrandı” demiştir.²¹

Fatih daha sonra hediye olarak Akşemseddin’e iki bin altın göndermişse de, şeyh, dünya malına meyli olmadığından bu altınları kabul etmemiştir.²²

Padişahın Akşemseddin’i Daveti

Sultan Mehmed birkaç gün sonra gece yarısını müteakip Akşemseddin’i davet etti. Şeyh hazretleri bu davete icabet edince, yakınları bu adet dışı davetten korkup başına bir şey gelmesinden endişe duymuşlardı. Akşemseddin bu olayı meâlen şöyle nakleder: “Pâdişahın yakınları ve saray mensupları elimi öpmek için dizilmişlerdi. Ortada padişah hazretleri, onların arasında benim tarafıma yöneldi. O mutlu gece hasetçi kalbi ve düşman gönlü gibi karanlık olduğundan zâhir gözle pâdişahı algılayamadım. Fakat rûz-ı ezelde olan ruhların tanışması gereğince padişahı sezdiğimde, onunla muânaka eyleyip keramet gücüyle öyle sıktım ki, padişah hazretleri titredi ve az kalsın düşüyordu. Bu ıztırap ve titreme kaybolmadan vücûd-ı şerifini bırakmadım”.

Padişahın da meâlen menkuldür ki, “ kalbimde yer etmiş olan çekilme bana o şekilde geri geldi ki, kalbimdeki buğz ve adâvetin yerini büyük bir muhabbet ve sevgi aldı. Bu hâletten sonra Fatih Sultan Mehmed, Akşemseddin ile çadırına girip sabah ezanına kadar sohbet etti.

¹⁸ Enîsî, s.62

¹⁹ Mecdî, s. 243

²⁰ Enîsî, s.67; Mecdî, s. 243-244

²¹ Mecdî, s. 244

²² Bedâiyü’l-vekâyi, II, 303 a

Sabah namazından Akşemseddin padişaha imamlık yaptı, Sultan Mehmed ona tabi oldu. Akşemseddin namazdan sonra evrâd u ezkârını tamamlayınca kadar Fatih onun önünde diz çöküp okunan evrâdı dinledi.²³

Eyüp Sultan'ın Mezarının Keşfi

Fatih Sultan Mehmed daha sonra Akşemseddin'den, sahabiden Hz. Muaviye zamanında İstanbul kuşatmasına katılan Mihmandar-ı Nebevî Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin kabri şerîfinin İstanbul surlarına yakın arazinin neresinde olduğunu belirlemesini istedi. Bunun üzerine Akşemseddin o civarda bir inceleme yaptı. Burası Bizanslılar zamanında da kutsal kabul edilir ve ziyarete gelinirdi. Akşemseddin malum mevkiye varınca, “ bu mevzide nûr-ı lâmi sâtı olur, galibâ merhûmun mezârı bundadır” dedikten sonra, bir süre oraya yöneldi. Ardından, “merhûmun rûh-ı şerîfleri ile mülâkat eyledüm, bana tehniye-i feth eyleyüp, beni zulmet-i küfrden tahlîs eyledün. Hak celle ve alâ sana mesâî-i meşkûre müyesser eylesün diye övdü” dedi. Sultan Mehmed bu kıssayı öğrenince, Hazreti Eyyûb'un makamına gelip Akşemseddin'in güzel haberini tahkik etti ve şeyhe, “ sizin bu keşfiniz doğrudur” dedi ve tam bir itminân için ondan bir nişan göstermesini rica etti. Bunun üzerine Akşemseddin bir saat kadar murakabeye varıp, mezâr-ı şerîfin baş tarafından bir yer seçti ve, “ burayı hafır eyleyiniz, inşâallahü teâlâ iki zirâ gittikte İbranî lisânıyla yazılmış bir mermer peydâ olur” dedi. Gerçekten gösterdiği yer iki zira kadar kazıldıktan sonra İbranîce bir şeyler yazılmış bir mermer bulundu. Bu dili bilenler mermerdeki yazıları Akşemseddin'in söylediklerine uygun çevirdiler. Padişah bu kerâmeti öğrenince çok şaşırıldı.

Sultan Mehmed Eyüp Sultan Hazretlerinin mezarı üstüne kubbeli bir türbe, yanına bir çok odalar bulunan bir cami yaptırdı. Bu mukaddes yer zamanla velîler ve âlimlerin medfeni oldu; çok geçmeden de büyük bir mezarlık haline geldi. Fatih, hocası Akşemseddin'in de dostlarıyla birlikte bu kasabada oturmasını arzu etti ise de, şeyh bunu kabul etmeyip vatan-ı aslîsine gitme müsaadesi istedi.

Bir süre sonra Göynük'e gelen Akşemseddin, uzunca bir müddet burada ikamet etti; 1459 yılında Göynük'te vefat etti ve defnedildi. Tasavvufa ve tıbbâ dair eserleri vardır.²⁴

Sonuç olarak Akşemseddin'in II. Mehmed'in Fatih olmasında manevî çok büyük rolünün bulunduğunu; fetih sonrası onun ruhî terbiyesinde ve dünya siyasetine yön vermesinde etkisi olduğunu; bunun Fatih, Fetih ve İstanbul'la ilgili monografik çalışmalarda ihmal edilmemesi gereken çok önemli bir husus olduğunu belirtmek isterim.

²³ Mecdî, s. 244; Bedâiyü'l-vekeyi, II, 303a

²⁴ Mecdî, s. 246; Orhan F. Köprülü- Mustafa Uzun, “Akşemseddin”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1989, II, 299-302.

Akşemseddin'in Fatih Sultan Mehmed'e Gönderdiği Mektup

کلمة من القصیر

- 1 خیات زکیات و تسلیمات صحافت ابلاغ لفظدن صبر کجا بار کیم هر دو
- 2 اولدر که بو حاجی که اول کیم اولدن اولدی کجه خیل نکستور و کالت کتوبی بر وقت
- 3 کور کور کور اولدیغی خیات لر کلدی بر کیم خیرت و سونکه کافله فرجه اولدی خیات اولدی
- 4 اولدی و بر کیم مبارک وجه کیم نصیب و راک و سونم نفا و حکم نسبت اولدی و سونم کیم
- 5 بر ضعیفه علم کتوبه و ما نسبت اولدی و تبشیر فرغیه معنی اولدی و سونم کیم کلدی و سونم
- 6 امدی صابله و رفیق کیم کیم بر کیم کیم باید به کشف و ایدر کیم کیم بو مختلف و عدم
- 7 اقام اولدی صلیب عشقیت عظیم کیم کیم اولدی کیم و تعزیر کیم کیم اولدی و این کیم کیم
- 8 قلعه به جهیم ایدر کیم و خندق طرد رملو اولدی و سونم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 9 مسلمانده ایدر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 10 و نیا کیم او و امانر امدی کیم و سونم کیم اولدی کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 11 و هم آخر و حکما و قول ایدر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 12 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 13 ما ایتا اللیج جاها الکفار و المناقبت و اغلظ علیهم بر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 14 او تر کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 15 کلدی و عیاشه المناقضین و المناقضات و الکفار کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 16 و لام عزات عظیم امدی اولدی کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 17 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 18 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 19 امدی کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 20 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 21 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
- 22 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم